

Aanbidding van het Jaarverslag der Vrije Universiteit.

Toen ons blad in het nummer van 7 Juli 1895 het Jaarverslag van de Vrije Universiteit opnam, oordeelde onze redactie dat het kiescher was, het bezwaarschrift van de heer Da. Langhout c. s., hoezeer dit tot het corps van het verhandelde behoorde, wel te vermelden, maar niet in te lasseschen.

Thans echter, nu de binnenskamersche onderhandelingen van de Enquete-commissie met den heer Lohman, door hemzelf hangende het onderzoek, publiek zijn gemaakt, en in deze publicatie ook bovenbedoeld stuk is opgenomen, val weg wat ons dusver van publicatie terughield, en dient derhalve onzerzijds het nog altoos onvolledige Jaarverslag te worden aangevuld.

Het stuk was van dezen inhoud:

Aan de Algemeene Vergadering der Vereniging voor Hooger Onderwijs op gereformeerden grondslag, te houden te 's-Gravenhage op Donnerdag 27 Juni 1895.

De ondergeteekenden, allen leden der vergadering van de Vereniging voor Hooger Onderwijs op gereformeerden grondslag, zouden het niet zeer natuurlijk achten, indien in deze vergadering geen woord gesproken werd over seker gezeten vermoeden, dat de naleving van Art. 2 onzer Statuten reden tot bedenking geeft.

Het bestaan van seker spanning op dit punt, in de Purl reeds in het jaarschrift, behoeft hier te minder verwezen te worden, nu de hoogleraren (zie Verslag bl. XXI) dit zelfs erkennen in de woorden: »watwaard hebbende, dat in den kring van de vrienden der Vrije Universiteit onzekerheid is gerezen, of wel alle onderwijs in hare scholen beantwoordde aan Art. 2 der Statuten" en nu H.H. Directeuren dit punt uitvoerig in hun verslag behandelen (Verslag bl. XX—XXII).

Na zullen alle leden onze vereeniging, en wel allermeest de hoogleraren, de curatoren en de directeuren onzer Vrije Universiteit zonder twiifel met ondergeteekenden oordeelen, dat onze Hoogschool op het punt der naleving van Art. 2 der Statuten, hetwelk alle onderwijs bindt aan »gereformeerde beginselen, zelfs niet verdamt moet kunnen worden, dewijl het hier hare eere geldt in den eigenlijken zin des woordes; de eere ook der beïijfers van de gereformeerde religie, aan wier beïijfers Art. 2 der Statuten zich bindt, en die daarom aan deze Hoogschool hand en hart geven. De eere geldt het hier niet minder van de mannen die aan deze Hoogschool arbeiden, en die wat hun beginselen en hun onderwijs aangaat, het vertrouwen van het gereformeerde volk in den lande niet kunnen missen. Maar het geldt hier boven alles de eere van Hem, die ons de gereformeerde beginselen door de opmerking van Zijn heilig Woord geleerd heeft en wiens eere in de uitwerking der beginselen in het onderwijs onzer Hoogschool gezocht moet worden.

De gezeten onzekerheid moet daarom naar het oordeel van ondergeteekenden, op het punt waarop zij bestaan, zoó radical worden weggenomen, dat de hoogleraar, omtrent wiens onderwijs twiifel rees, geheel en volkomen van elke verdenking gezuiverd worde, of wel dat, zoo er eenig kwaad mocht blijken te bestaan, de eisch van Art. 2 der Statuten gehandhaafd worde.

Wanneer dan ook ondergeteekenden in deze vergadering er, hoe noods ook, nochtans om der consciëtie wille toe komen, om hunne ongerustheid uit te spreken met betrekking tot het onderwijs van Prof. Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman, plaatsen zij zich daarbij, gelijk het behoort, op het standpunt, dat ook over het onderwijs van genoemden hoogleraar geen ander dan een goedkeurend oordeel mag gaan, zoolang het tegendeel niet gebieken is. Maar verschijnenselen, die aangaande het onderwijs van dien hoogleraar twiifel wekten, behooren dan ook onderzocht te worden, en ondergeteekenden achten, dat de verklaring van hoogleraren (zie bl. XXI van het verslag) niet van de verplichting tot zoodanig onderzoek kan ontfien.

Onderseideinde zulke twiifelwekkende verschijnenselen nu deden zich naar het oordeel van ondergeteekenden voor op enkele waarvan zij meer in het bijzonder de aandacht hunner medeleden vestigen.

20. In de jaarvergadering te Groningen in 1894 is door Prof. Lohman bijleken het volgende jaarverslag bl. XII: »wordelijk het volgende beoerde: »de colleges, die men met het oog op de examens beoekte, komen met het gelooft op in generiel aanraking; daarin wordt alleen »Calvinistisch" wilden doen gelden. Men mocht volgens den redacteur van genoemd dagblad niet zeggen, dat »antirevolutionair" hetzelfde was als »Calvinistisch"; of als men dit zeide, was de vraag wat »Calvinistisch" is, te behoorende naar het antirevolutionaire program.

Zoo zocht »de Nederlander" de opvatting van »Antirevolutionair" als »Calvinistisch" in haar nummer 420 met een woord van Groen van Prinsterer uit zijne laatste levensdagen te verswakken.

In No. 426 gaat die verwakking nog verder door de bewering, dat Groen, als hij op de Calvinistische reformatie wijst, eenvoudig wijst »op een historisch feit, op onze geschiedenis, waarheen hier te lande ieder, ook de Lutheranen, ja ook de Rooms-katholieke te rakken heeft, en — zoo hij verstandig is — ook rekent." Tegenover de revolutie plaatsde Groen van Prinsterer niet het Calvinisme maar het Evangelie, zoo spreekt de Ned. in dit No. 426 en ontzet daarbij, »dat het antirevolutionaire beginsel gezander is dan het Christelijk beginsel." En in No. 483 (29 April 1895) worden nog eens voor het staatkundig terrein de tegenstellingen »Calvinistisch of niet-calvinistisch", »gereformeerd of niet-gereformeerd" verwerpen en geconcludeerd »niet calvinistisch... maar antirevolutionair".

Ondergeteekenden meenen uit een en ander te moeten alleiden, dat, wanneer de hoogleraar Lohman de wetten sleest aan het »Antirevolutionaire Staatsrecht" er grond is voor de vraag, of deze hoogleraar in zijn onderwijs aan den eisch van Art. 2 der Statuten beantwoordt.

21. Te ernstiger wordt die vraag, wanneer ondergeteekenden leden op sommige publieke uitlatingen van den hoogleraar Lohman uit den laatste tijd, die de bron van het recht zelve raken.

Zoo gevoelen zij zich gedrongen de aandacht te vestigen op de beschouwing, voorkomende in No. 513 van de Nederlander in een stuk getiteld »Kerk en politiek". Gewezen wordt daarin op het voorbeeld van een landman, die niet aan Gods Woord, maar aan de wetten der natuur vraagt, hoe hij ploegen en zaaien moet, en die nu van achteren, als de koeien op Zondag melk gevond, de versorging van die melk met

philosofische beschouwing kan daarbij van invloed zijn. Bregt men die daarbij te pas, dan gaat men buiten zijn eigenlijk onderwijs.

Indien ondergeteekenden niet onjuist zien, dan oordeelt de hoogleraar Lohman dus, dat het op de colleges te geven onderwijs in het verband der genoemde wetten en staatsinstellingen en in de beginselen van het Strafwetboek, het onderwijs dus in het Staatsrecht en in het Strafrecht, — de vakken, die aan Prof. Lohman ter onderwijzing zijn opgedragen, — met de beïijferis of bestrijding van den Christus, met den grondslag van beginselen in het algemeen, en dus ook met den grondslag der gereformeerde beginselen niets te maken heeft. De grondslag der Gereformeerde beginselen heeft volgens Prof. Lohman voor het onderwijs in deze vakken geene betekenis. Zulke vakken worden naar de verklaring des hooglerars in de Herant van 16 Oct. 1894 aan onze Vrije Universiteit alleen onderwezen »omdat er anders niet één enkel student in de rechtsgeleerdheid bij ons zal komen studeren."

En bijleken verklaring in datzelfde nummer van de Herant is volgens Prof. Lohman »de mogelijkheid dan ook niet uitgesloten, dat de »sichting van onze juridische faculteit eene verandering geweest is."

Om al deze redenen meenen ondergeteekenden, dat er grond bestaat voor het vermoeden, dat ook het onderwijs van Prof. Lohman in het Staatsrecht en in het Strafrecht er niet op zal zijn aangelegd, om geheel en uitsluitend den grondslag der gereformeerde beginselen te staan. En dat daarom onderzocht behoort te worden of onze vereeniging met betrekking tot dit onderwijs in hare Universiteit aan den eisch van Art. 2 harer Statuten voldoet.

22. Bijleken de achtereenvolgende jaarverslagen onzer vereeniging en de regeringsverslagen over het onderwijs, die ons zeggen, wat op zijne colleges over het Staatsrecht door Prof. Lohman behandeld is, heeft deze hoogleraar wel onderwijs gegeven in het voor ons vaderland thans geldende Staatsrecht, waarbij tegelijkertijd seker kritiek op onze staatsinstellingen is uitgeoeft; maar colleges in het Staatsrecht, gelijk dit uit de gereformeerde beginselen in algemeenem zin is op te bouwen werden door Prof. Lohman niet gegeven. Dit Calvinistische Staatsrecht is voor de juridische studenten onzer Vrije Universiteit als systeem niet in boeken te vinden. Het is in vroeger eeuw wel practisch beleefd, maar nooit als stelsel uitgezet. Dit voor het eerst te doen is bijleken Art. 2 der Statuten juist een deel der taak van onze vereeniging. En tot dusverre ontvingen onze studenten in de rechten hierin nog geen onderwijs.

Aan deze opmerking zij nog een tweede toegevoegd. Dat ondergeteekenden zich niet kunnen voorstellen, hoe kritiek van uit het Gereformeerde of Calvinistische Staatsrecht op het Staatsrecht van ons land kan worden uitgeoefd, indien het Staatsrecht, dat tot kritiek in staat zal stellen, niet vooral in samenhang ingedacht en uitgezet is.

Het ontbreken van zoodanig onderwijs in het Staatsrecht, waarbij het Gereformeerde Staatsrecht als zoodanig en als stelsel in zijn samenhang wordt uiteengezet, doet nu zoó tal van jaren naar het oordeel van ondergeteekenden de vraag rijzen, of ten opzichte van het onderwijs in het Staatsrecht wel aan Art. 2 der Statuten voldaan is.

23. In het jongste jaarverslag op bl. LXV wordt medegedeeld, dat Prof. A. F. de Savornin Lohman in den cursus, die voorafgaand, behandeld heeft »de beginselen van ons Staatsrecht, zoodals die zijn nedergelegd in de Grondwet en »andere organieke wetten en deze steeds getoetst aan de beginselen van het Antirevolutionaire »Staatsrecht."

Dit lezende vragen ondergeteekenden zich af, of Art. 2 van de Statuten het onderwijs dan uitsluitend en geheel wil doen rusten op de Antirevolutionaire beginselen; en daan dit niet zoo is, scheen het hun vreemd toe, dat in een officieel verslag het woord »Gereformeerd", hetwelk door onze Statuten is aangegeven, vervangen is door het woord »Antirevolutionaire".

Dit zoo echter minder bezorgelijkheid hebben gewekt, indien duidelijk gebleken ware, dat de hoogleraar Lohman het woord »Antirevolutionaire" zoó ver stond, dat het uitsluitend voor hem was met »Gereformeerd" of »Calvinistisch". Het tegendeel schijnt echter eerder het geval te zijn. De hoogleraar Lohman is hoofddirecteur van het dagblad »De Nederlander", en nog onlangs, zoo voór als na de verklaring der hoogleraren van 25 Maart 1895 (in het verslag op bl. XXI alsmede bijleken als 25 Maart 1894 vermeld), is in het dagblad »de Nederlander" eene vrij warm polemiek gevoerd tegen hem, die »antirevolutionair" hier te lande als eensluidend met »Calvinistisch" wilden doen gelden. Men mocht volgens den redacteur van genoemd dagblad niet zeggen, dat »antirevolutionair" hetzelfde was als »Calvinistisch"; of als men dit zeide, was de vraag wat »Calvinistisch" is, te behoorende naar het antirevolutionaire program.

In No. 426 gaat die verwakking nog verder door de bewering, dat Groen, als hij op de Calvinistische reformatie wijst, eenvoudig wijst »op een historisch feit, op onze geschiedenis, waarheen hier te lande ieder, ook de Lutheranen, ja ook de Rooms-katholieke te rakken heeft, en — zoo hij verstandig is — ook rekent." Tegenover de revolutie plaatsde Groen van Prinsterer niet het Calvinisme maar het Evangelie, zoo spreekt de Ned. in dit No. 426 en ontzet daarbij, »dat het antirevolutionaire beginsel gezander is dan het Christelijk beginsel." En in No. 483 (29 April 1895) worden nog eens voor het staatkundig terrein de tegenstellingen »Calvinistisch of niet-calvinistisch", »gereformeerd of niet-gereformeerd" verwerpen en geconcludeerd »niet calvinistisch... maar antirevolutionair".

Ondergeteekenden meenen uit een en ander te moeten alleiden, dat, wanneer de hoogleraar Lohman de wetten sleest aan het »Antirevolutionaire Staatsrecht" er grond is voor de vraag, of deze hoogleraar in zijn onderwijs aan den eisch van Art. 2 der Statuten beantwoordt.

24. Te ernstiger wordt die vraag, wanneer ondergeteekenden leden op sommige publieke uitlatingen van den hoogleraar Lohman uit den laatste tijd, die de bron van het recht zelve raken.

Zoo gevoelen zij zich gedrongen de aandacht te vestigen op de beschouwing, voorkomende in No. 513 van de Nederlander in een stuk getiteld »Kerk en politiek". Gewezen wordt daarin op het voorbeeld van een landman, die niet aan Gods Woord, maar aan de wetten der natuur vraagt, hoe hij ploegen en zaaien moet, en die nu van achteren, als de koeien op Zondag melk gevond, de versorging van die melk met

het Sabbatgebod in verband heeft te brengen. Met een beroep op dat voorbeeld wordt dan de stelling verkondigd, dat zoo ook bij de Staatsrechtelijke en Staathoudkundige vraagstukken te werk moet worden gegaan naar de zekere wetten, volgens welke zich eene historische verschijning ontwikkelt, terwijl dan die wetten, nadat ze in staat en maatschappij zelve gevonden zijn, met Gods Woord in verband zijn te brengen. Wordelijk heet het daer: »Maatschappij en »Staat worden niet opgehoud naar stelsels uit het menschelijk brein voortgekomen; zij zijn »historische verschijnenselen, die zich ontwikkelen naar zekere wetten, en die wetten kunnen, evenals die der natuur in haar gewone werking door menscheijk overleg een weinig worden »gewijzigd; die ter zijde stellen kan men niet... »Hij, die de maatschappelijke wetten oppoort, heeft ze niet de uitspraak van Gods Woord in verband te brengen!"

De ondergeteekenden spreken niet zonder bekenning, maar toch met bescheidenheid uit, dat deze beschouwing hun voorkomt heel iets anders te zijn dan die van een Staatsrecht en Staathoudkunde, die geheel en uitsluitend rusten op den grondslag der gereformeerde beginselen; heel iets anders dan wat onze Vrije Universiteit overeenkomstig Art. 2 onzer Statuten, uit Gods Woord aan de versoefelijke pantheistische naturalistische rechtsfilosofie van onzen tijd heeft over te stellen.

Ook nog op een ander bepaald punt, waarover de hoogleraar Lohman in de Nederlander zich uitsluit, eischt de consciëtie van ondergeteekenden en het recht der gereformeerde beginselen eenige bedenking. Wij bedoelen de artikelen en over de doodsstraf in »de Nederlander" van 18 en 19 September 1894. De schrijver verklaart daar, dat hij de beantwoording van de vraag: »of God de doodsstraf gewild heeft voor alle »volken in alle tijden" wensch uit te stellen, »totdat eenmaal de Overheid weer tot het rechte »inzicht komt, dat straf is vergelding." Dit antwoord staat volgens den schrijver niet vast. Wel zou hij »op invoering van de doodsstraf aandringgen" wanneer deze straf alleen verdedigd werd »door hen, die gelooven aan goddelijke instellingen", omdat »de wederinvoering dan toch »bewijzen zou, dat men tot de erkenning en »veerblijding dier inzettingen terugging". Slechts uit utiliteitsredenen zou de schrijver dan voor wederinvoering van de doodsstraf pleiten. Een grond, die ons nu juist niet naar den grondslag der gereformeerde beginselen heenwijst. Uit overtuiging komt de schrijver niet voor de doodsstraf op. Die overtuiging bestaat bij hem niet, gelijk blijkt uit de toegevoegde woorden: »zelfs al »kwoesterden wij seunen twiifel, of God nu juist »de zekere wijze van strafvoering voor alle tijden en »volken heeft vastgesteld". De Schriftuurplaats Gen. 9: 6, door de Gereformeerden steeds in verband met Rom. 13: 4 erkend als een goddelijk gebod voor de overhuden in alle tijden, waarbij de doodsstraf verplichtend gesteld is, zet de schrijver op zijde met de opmerking: »wij »meenen, dat men het bekende woord uit Genesis »seer bekropen opvat, als men daarin eene wijze »van strafvoening (námelijk de doodsstraf) wil »lezen, in plaats van den grond der straf!"

Ondergeteekenden wijzen er daarbij op, dat de Vrije Universiteit en daarmee onze vereeniging er aansprakelijk voor is, wanneer nog pas de heer J. Domela Nieuwenhuis, hoogleraar in het Strafrecht te Groningen in de Nieuwe Spreekkamer van 21 Juni 11, tegen het gereformeerde gevoelen aangaande de doodsstraf zich op het gevoelen van zijn gesachten aanbigenoot Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam kan beroepen met deze woorden: »Ik beroep mij in de eerste »plaats op een man, wien door U de naam van »geloovig Christen wel niet zal worden ontzegt." Het is daarom, met het oog op deze gewichtige uitlatingen van Prof. Lohman, dat ondergeteekenden moeten aandrigen op onderzoek naar den inhoud van zijn onderwijs, opdat het bijleken moge, wat daarin van de naleving van Art. 2 onzer Statuten te oordeelen zij.

25. Eindelijk zij hier nog bijgevoegd, dat niet slechts sommige uitlatingen van den hoogleraar Lohman over de bron van het recht, maar ook zijne bespreking van de calvinistische of gereformeerde beginselen zelve naar het oordeel van ondergeteekenden reden tot ernstige ongerustheid geeft.

Reeds wezen er ondergeteekenden er op, dat de hoogleraar Lohman in de »Nederlander" met meerdere of mindere duidelijkheid een »antirevolutionair" beginsel verdedigt in onderscheiding van het Calvinistische. Zij hierbij nog een citaat gevoegd uit No. 215 van dezen inhoud: »Het antirevolutionaire beginsel sluit de Gereformeerden »vriet uit, maar anderen evenmin, misschien nog »minder." »Op staatkundig gebied nu heeft de »heer Groen steeds het antirevolutionaire begin»sel verdedigd, en niet het Calvinisme." »Thans »schijnt schijnt men om goed antirevolutionair »te wezen, Calvinist, of wat feitelijk op 't zelfde »neerkomt: Gereformeerd te moeten zijn."

Sprekt hierat eer weerin dan liefde tegenover de Calvinistische of Gereformeerde beginselen — hoe groot de sympathie van den hoogleraar voor Calvin is, blijkt uit een teekening in No. 478 van Calvin gegeven in de volgende trekken: Calvin geeft (n. l.) »geleid door het »voorbeeld der Israëlieten" aan de allenheer»schappij den voorrang"; terwijl die Calvin »zijn »beguniging van de aristocratie dan ook bij »gelegenheid in de sterkste uitdrukkingen »uitspreekt"; en voorts »steeds op een afstand van »het volk is gebleven; de kunst niet verstand, »om in zijn taal (de taal van het volk) te spreken; »en slechts in de hoogere kringen zich thuis »gevoelde."

In No. 480 blijkt dan ook, hoe weinig Prof. Lohman met de gevoelens van Calvin op Staatkundig gebied vereenigd is, als hij op de vraag: »Calvinistisch of antirevolutionair?" antwoordt: »In Calvins aristocratische gevoelens deelwit wij »niet." »Het door Calvin geleide verband tus»schen kerk en staat is gansch verwerpelijk." »Het eigenaardige van Calvin was niet zijn de»mocratische, maar zijn theoretische richting." »Wensch men nu dit theoretische zinnent op »politiek gebied op den voorgrond te stellen?"

Uit No. 483 blijkt verder, dat ook noch de Calvinisten, noch het Calvinisme voor hem in den strijd en de vraagstukken van lezen tijd van groote waarde zijn, als de hoogleraar daar te lezen geeft: »Is de strijd tegen onzedelijkheid en »vontucht niet het krachtigst aangebonden door »diegenen, die nu juist niet bij voorkeur Calvi»nisten worden genoemd?" »Bestaat er onder die »kringen, die zich bij voorkeur »Calvinistisch" »sachten in het algemeen gesproken wel enige »lijver tegen den jenever?" »Men stelt tegen»woordig in vele quaesties belang, vrijhandel of »protectorie; wongquaestie; arbeidscontract; pensi»ooneering; wongquaestie; landnationalisatie; »coöperatie enz. Zekerlijk, er bestaat over »elke dier quaesties groot verschil van gevoelens; »maar valt dat verschil samen met Calvinistisch »of anti calvinistisch?"

»Niet zoeken in eene leuze, die op dit terrein »geene beteekenis heeft. Door dat te doen zou »men politieke bedoelingen van wereldlijken aard »schieken aan een kerklijken naam." Gelijk hier duidelijk blijkt, heeft het Calvinisme voor den schrijver op heel het gebied der staathoudkundige geene beteekenis; slechts kerklijk kunnen de Gereformeerde beginselen verstaan worden, maar daarom juist moeten ze van het staatsrechtelijke en staathoudkundig terrein als contrabande geweerd worden. En de schrijver besluit dan ook: »Niet Calvinistisch... maar antirevolutionair."

In No. 495 wordt door de Nederlander zelve gewag gemaakt van den indruk door No. 483 tweeweg gebracht, als zou de schrijver zich het Calvinisme schamen; »en de beginselen »daarin »opgesloten, niet als de zijne aanvaarden." De redacteur verklaart echter, dat niets verder van zijne bedoeling lag. Hij erkent, dat het Antirevolutionaire program uit de Calvinistische beginselen is voortgekomen; en »de beginselen »van Calvin achten wij voor de ontwikkeling »van Nederlands volk vooral van de grootste »beteekenis." »En juist daarom verdedigen wij »ook de noodzakelijkheid eener Vrije Universiteit »op Gereformeerden grondslag. Want ook wet»enschappelijk moesten die beginselen tot ont»wikkeling worden gebracht. Op elk gebied moet »de kracht van Gods Woord openbaar worden. »En onder dat Woord Gods verstaan wij het»zelfde wat Calvin daaronder verstand, al komen »wij op grond van datzelfde Woord tot enkele »conclusies, die van Calvins gevoelen afwijken."

Mogen al deze laatste woorden naar vier hart zijn, ondergeteekenden meenen het niet onopgemerkt te mogen laten, dat de schrijver hiermede noch zijn oordeel over Calvin, noch dat over de Calvinisten, noch ook dat over de beteekenis van het Calvinisme voor de staatsrechtelijke en staathoudkundige vraagstukken herroepen heeft. Zoolve voor de historische ontwikkeling van ons volk, als voor de wetenschap heeft de schrijver denzelfden Bijbel als Calvin, naar zijn eigen conclusies, terwijl hij voor de wetenschap niet van het licht, maar van de kracht van Gods Woord die openbaar worden moet, gewaagt.

Al meenden dan ook ondergeteekenden hier op de uitspraak in No. 495 van de »Nederlander" te moeten wijzen, toch mogen zij het niet verheelen, dat hunne ongerustheid ten opzichte van de overeenstemming van den hoogleraar Lohman met de calvinistische of gereformeerde beginselen voor de staatsrechtelijke en staathoudkundige wetenschappen en vraagstukken niet is weggenomen; waardoor vanzelf hun oordeel over de voldoende van het onderwijs van genoemden hoogleraar aan Art. 2 der Statuten onzer vereeniging zeer gedrukt wordt. Een gedruktheid, die te sterker wordt, wanneer zij de onvastheid opmerken, waarmede de hoogleraar zich over het beheersend principe uitdrukt dat als richtsoer voor de Staatkunde en dus ook voor het Staatsrecht gelden moet. Nu eens wordt dit richtsoer gezocht in het algemeen Christelijk, dan in het »Protestantsch-Nationaal", dan in het »Evangelie", dan weer in het »Gereformeerde" of »Calvinistische" (zie No. 420, 483, 439 en 495 van de Nederlander). Een onzekerheid, die nog klomt, als in de Nederlander No. 501 en 416 eenerzijds verklaard wordt, dat aan Art. 36 der Gereformeerde beïijfers onvoorwaardelijk is vast te houden, nadat het in No. 445 was voorgesteld als kon dit niet, en verder in die artikelen zelve de letter en geest van een zeer bekende zinsuude in dat artikel wordt weersproken. Wel ontkennen ondergeteekenden niet a priori, dat hier vastheid van overtuiging naar den eisch der gereformeerde beginselen zij kan, maar zij zien die niet en achten het daarom zeer gewensch, dat hierover helderheid ontstaan moge, dewijl het naar hun oordeel voor het geven van hooger onderwijs naar den eisch van Art. 2 der Statuten onzer vereeniging een eerste vereische is, dat hij, die dit onderwijs geeft, vastheid van overtuiging bezit, omtrent hetgeen in dat art. onder gereformeerde beginselen te verstaan zij.

Het is om al deze redenen, en op de aangevoerde gronden, dat ondergeteekenden, zonder in het minst te willen miskennen, dat de heer Prof. Jhr. A. F. de Savornin Lohman ook op staatsrechtelijk gebied veel uittinnemend gesproken en gedaan heeft, ook naar den eisch van onze beginselen en naar hun hart, — dat zij meenen gebruik te moeten maken van het recht hun bij Art. 11 van het Reglement voor de Algemeene Vergadering toegekend, om voor te stellen, dat eene Commissie van Enquete beoemd worde, om onderzoek te doen naar de zaak, waarvan zij achten hiermede de vereische schriftelijke en nauwkeurige opgave gedaan te hebben.

- 's-Gravenhage, 27 Juni 1895.
- P. A. TUKKER, te Delft.
J. HERMANS, Amsterdam.
C. L. F. V. SCHELVEN, Wageningen.
W. BOEKES, Zaandam.
J. DE HAAS, Amsterdam.
J. DIRKMAAT Wz., Broek op Langedijk.
JAN WAGENAAR KLEZ, idem.
J. TEVES TAN, Wetsing-Saawert.
Ds. NIKBORG, Reestwijk.
J. BOWEN, Appingedam.
W. MULDER, Maassluis.
G. A. DIFFENHOFER, Strijen.
J. C. SIKKEL, 's-Gravenhage.
C. W. BOLMAN, Leeuwarden.
H. H. VAN DUJ, Utrecht.
R. W. J. RUDOLPH, afgevaardigde van den Kerkerad van Leiden C.
W. A. VIOLLY, Rotterdam.
H. M. DEKORSEN, Gouda.
D. VAN LONKHUYZEN, Wageningen.
R. LE CONTE, Middelburg.
R. VERSELYS JR., Amsterdam.
J. OSINGA, Gouda.
J. B. VAN ZANTEN, Zeist.
W. LYVERSE, Arnhem.
G. J. HARMSEN, Arnhem.
W. VAN DETH, Brussel.
G. VAN DOBBEN, Alten.
M. VAN MUNSINKEL, Zwammerdam.
A. G. HONGE, Zeist.
C. BATELAAN, Bodegraven.
J. P. CHARJON, Delft.
J. J. F. V. D. BEERH, den Haag.
C. W. J. VAN LUMBEL, Delft.
ARIE VERDUYR, Qudshoort.
Ds. J. LANGHOUT, Harlem.

Daar hier ter plaatse slechts aanvulling van het Jaarverslag bedoeld wordt, voegen we hieraan niets toe.

Uit de Pers.

Ook dikmaal is het schrijven van Ds. Gaspen in de Basijn een te ernstig stuk, om het aan onze lezers te onthouden. Zelfs het te herlezen zal u niet berouwen. Het is van dezen inhoud:

In het boek van Job, Cap. 1: 6, lezen we: »Er was nu een dag, als de kinderen Gods kwamen, om zich voor den Heere te stellen, dat de Satan ook in het midden van hen kwam."

Menigmaal heb ik van deze voorstelling uit de engelenwereld gebruik hooren maken en toespeelingen vernomen op de ervaring van de kinderen Gods, uit te menschen, en op deze wereld. Zoo is het in vroeger jaren in een gereischap van vrome menschen wel eens gebeurd, dat eene vijfjarige vrouw of dochter, onderwil er gebeden werd, kofie gij malen zoo hard ze kon.

Men beschouwde dit dan als een komen van den duivel onder de kinderen Gods.

Of wanneer in eene openbare godsdiensvereeniging iets gebeurd, dat den lachlust opwekte of verwaring veroorzaakte, dan kwam Satan ook in het midden, als de kinderen Gods zich voor den Heere stelden.

Deze beweringen zijn uitingen van een oerrecht geloof aan het Woord Gods, hetwelk leert, dat wij den strijd hebben niet tegen vleesch en bloed, maar tegen de heeren der duivel en de geestelike boosheden in de lucht, en dat de duivel, de wederpartijder van God en van de kinderen Gods, rondom ons gaat als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zoo mogen verslinden.

Zoo is de gansche geschiedenis der kerk van Christus een geschiedenis van den strijd, dien de Heere God in het paradijs heeft aangekondigd, tuschen het vrouwenzaad en het slangenzaad. En wat is onze dag en het leven van broeders en zusters niet al den aankleve van dien, wat is het anders dan een komen van Satan onder de kinderen Gods, die zich voor den Heere stellen?

Dit zeg ik natuurlijk met het oog op het feit, niet met het oog op personen.

Het feit dat er is broedertwijf, verdeeldheid, scheuring, misverstand met al de gaven die daarin liggen, in dit feit zien we een komen van den Satan onder de kinderen Gods.

Neem b.v. de beproeving, waarin thans de Vrije Universiteit op Gereformeerden grondslag verkeert. Het bij de oppervlakte der quaesties staen blijft, meent alles te kunnen verklaren uit de omstandigheden, dat Prof. de Savornin Lohman niet een blinde volgeving van Prof. Kuyper wil zijn, maar zijn zelfstandigheid wil handhaven tegenover den man, die door het volk buiten de maat wordt vereerd en gehoorsamd, alsof hij een heilige Vader ware, in Koonschen zin. Of omgekeerd, dat alles zich laat verklaren uit den addendum van den professor in de rechten, en uit zijn weerzin tegen het sturen in democratische richting.

Het beleedigende, dat voor de beide Hoogleraren in deze beschouwing ligt, schijnt men niet te gevoelen.

In nu wil ik niet ontkennen, dat er van deze dingen iets onafgevoeld, want Hoogleraren zijn ook maar menschen; maar voor de opvatting, zoodat alleen grond zij, zoo b.v. de beide Hoogleraren tot eene factie behoorden; beiden theologie of beiden de rechten oordeelen. Dan zou er een rangstrijd kunnen ontstaan, of een twist over punten, het eigen vak betreffende.

Doch nu is het anders. Nu raken de geschillen den grondslag en het doel der geheele Universiteit. Niet ledigen beginselen onze tegenstanders, hetgeen wij beoogen en doen beter dan onze vrienden.

Zoo heeft indertijd Prof. A. Pierson in de Vrije Universiteit, ongeveer gelijk opgericht met een soortgelijke inrichting te Rome voor de studie der werken van Thomas Aquino, een helingmakend gesten van de Gereformeerde gedachte, van het Calvinisme als doctrine, als wetenschap, als stelsel, — kerk, staatsmaatschappij, het gehele leven omvattende; eene poging, om van de Calvinistische levensbeschouwing weder kracht en invloed te doen uitgaaen voor het nationale leven.

In de kringen der tegenstanders schijnt dit veel beter begrepen te zijn dan onder de vrienden zelve. En vandaar het vreemde verschijnsel, dat vroeger reeds twee Hoogleraren de Vrije Universiteit verlaten hebben wegens afwijking bij Prof. Kuyper van de Calvinistische beginselen in verband met het kerkelijk conflict, en nu weder een Hoogleraar heeft aan, wegens het drijven van Prof. Kuyper, om zelfs in het staatsrecht der Calvinistische, of Gereformeerde, beginselen door te zetten en te systematiseren.

De een zegt: Kuyper is niet Gereformeerd. De ander: Kuyper wil het Gereformeerde zelfs door-drijven tot in het staatsrecht toe. En het gevolg is, dat juist datgene geschiedt, wat de talloose tegenstanders van de Gereformeerde leer en geheel de Gereformeerde levensopvatting wenschen, dat gescheiden moge, namelijk de verwakking van eene inrichting voor Hooger onderwijs op Gereformeerden grondslag, die mettertijd kracht en invloed zou kunnen krijgen op den gang der zake, beide in staat en kerk in Nederland.

Dat is alleen de zaak, die Satan interesseert, en ter oorake hiervan komt hij in het midden van de kinderen Gods, als dere vergaderd zijn voor het aangezicht des Heeren.

En in het kerkelijke leven hetzelfde verschijnsel. »Ook het dooleren was niet uit God — maar uit Kuyper." Zoo leest men nog in de Nederlander van 19 October 11.

En ofschoon deze Manicheistische leer geen nieuwe leer is, maar eene zeer oude en eene leze, die wij hebben hooren verkondigen, jaren voor deren, doch dan niet toegepast op Kuyper en de doleerenden, maar op de Cok en de afscheiding, is het toch een nieuw verschijnsel, dat in onze Gereformeerde kerken selven niet zelden eene langrijke leze wordt uitgesproken. En van buiten af wordt er onophoudelijk op gewezen, dat wij, arme Afscheidingen van '34, in de fuik zijn geloopten, in de doleerende fuik, en dat we nu, hoe we ook tegenpartalen, ons als vischje moeten laten kerven en braden en — verdrinken.

En omgekeerd wordt weder het gevoel der doleerenden geprikkeld met de bewering, dat ze door Dr. Kuyper toch maar mooi zijn beoogenen. Zij zouden niet afscheiden, ze wilden niet afscheiden en zie — nu zijn ze precies, wat ze steeds verklaard hebben, dat ze niet wilden zijn: Afscheidingen, vereenigd met de separatisten van '74, in de fuik geloopten, de afscheidingen fuik, en anders niet.

Het gevolg is onderlinge verwarring, allerlei kleinige twistingen en kraakelingen. Juist datgene wat Satan bedoelt. Christus te trefien en te bestrijden in zijn lichaam op aarde. Uit de gevolgen blijkt het dan voor ons menschen, dat de Satan is gekomen in het midden van de kinderen Gods, als dere zich voor het aangezicht des Heeren stelden.

Dit is het vijfde puntje geraakt. Bij verreweg de meesten gelukt het Satan, om te maken, dat zij er niets van merken, als hij druk leeg is, om te onderuinen wat voor de eere Gods gesticht werd.

Zoo dikwijls overkomt het ons zelfs, dat we er niets van merken, als hij aan dit heilloos werk bezig is in ons eigen hart.

Dat Satan ook nu weer zijn onheilig spel speelt, is duidelijk.

En daarom zij herhaald, wat we reeds zoo telkens schreven: Laat de geboden zich vernieuwigdigen.

KUYPER.

Officieele Berichten.

Met verbinding uit het Kerkblad van 1 Nov. 1895. Classieale Vergadering, gehouden op den 15den October te Rotterdam. Namens de roepende kerk open De Veder te vergadering. Het moderatice is samengesteld als volgt: Ds. Veder praes, Ds. Smieding assessor, Ds.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTAGERS: Van den heer G. van Wijngaarden te Broek in Waterland, gevonden in de collecte voor Kootwijk f 10.--